

Stöd till anhöriga

Riktlinje i enlighet med socialtjänstlagen kapitel 5 paragraf 10

Diarenummer	Beslut
OMS 22/051	Beslut i omsorgsnämnden 2022-09-08
ÄON 22/066	Beslut i äldreomsorgsnämnden 2022-08-30

Innehållsförteckning

1.	Begreppsförklaring.....
2.	Inriktning och Målsättning.....
2.1	Mål.....
2.2	Riktlinjens syfte.....
2.3	Målgrupp.....
2.4	Stöd till anhöriga i Södertälje kommun.....
2.5	Anhörigkonsulenternas roll.....
2.6	Vägledande principer.....
3.	Ansvarsfördelning.....
3.1	Medarbetare.....
3.2	Anhörigombud.....
3.3	Handläggare.....
3.4	Anhörigkonsulent.....
3.5	Resultatenhetschef.....
3.6	Resultatområdeschef.....
3.7	Socialdirektör och omsorgsdirektör.....
3.8	Ansvariga politiker i nämnder.....
3.9	Uppföljning av riktlinje.....

1. Begreppsförklaring

- **Anhörig:** Är en person som har en närstående som är äldre, långvarigt sjuk, beroende, som har fysisk eller psykisk ohälsa och/eller funktionsnedsättning.
- **Närstående:** Närstående är person som är äldre, långvarigt sjuk, beroende, som har fysisk eller psykisk ohälsa och/eller funktionsnedsättning.
- **Stöd till anhörig:** Stöd till anhörig avser olika insatser som primärt syftar till att fysiskt, psykiskt och socialt underlätta den anhöriges situation. Direkt och indirekt stöd finns.
- **Anhörigombud:** Medarbetare utsedd av resultatenhetschef som ansvarar för att lyfta frågor kring anhörigperspektivet inom respektive enhet.
- **Anhörigkonsulent:** Erbjuder direkt stöd till anhöriga. Utbildar anhörigombud och är sakkunniga inom området för anhörigperspektivet.
- **Anhörigperspektivet:** Att vården och omsorgen av den närstående ges med beaktande av den anhöriges behov av delaktighet och information. Att den anhöriges insats uppmärksammas och att den anhöriges enskilda behov tas hänsyn till.

2. Inriktning och Målsättning

Södertälje kommuns inriktning gällande stöd till anhöriga innebär att ha ett salutogent förhållningssätt. Enskilda personer som vårdar eller stödjer närstående ska känna sig delaktiga och uppmärksammas för sina insatser. Deras kunskap ska tas tillvara på ett respektfullt sätt som genererar ett ömsesidigt förtroende.

2.1 Mål

Att samtliga medarbetare uppmärksammar anhöriga i sitt dagliga arbete och erbjuder stöd för de anhöriga som vill ha det.

2.2 Riktlinjens syfte

Socialtjänstlagen 5 kap. 10 §

”Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.” Lag 2009:549

Kommunen har huvudansvaret enligt socialtjänstlagen, 5 kap 10 § för anhörigstödet och därmed också en samordnande roll.

Regeringen beslutade 14 april 2022 om Sveriges första nationella anhörigstrategi med syftet att stärka anhörigperspektivet inom vård och omsorg samt göra stödet till anhöriga mer likvärdigt över landet. Enligt Socialstyrelsen behövs ett skifte i synen på anhörigstödet för att stärka

anhörigperspektivet, från att se anhörigstödet som ett eget avgränsat verksamhetsområde till ett område som berör alla verksamheter som möter anhöriga och dess närstående.

Denna riktlinje beskriver hur stödet till anhöriga ska tillämpas inom Södertälje kommun i enlighet med socialtjänstlagen samt den nationella anhörigstrategin. Syftet med riktlinjen är att vara ett stöd för verksamheternas arbete samt för att säkerställa att stödet till anhöriga är likvärdigt oavsett vilken verksamhet som ger stödet.

2.3 Målgrupp

Personer som vårdar eller stödjer en närstående som är äldre, långvarigt sjuk, beroende eller som har en fysisk eller psykisk ohälsa och/eller funktionsnedsättning. Till målgruppen räknas barn som anhöriga.

2.4 Stöd till anhöriga i Södertälje kommun

Stöd till anhöriga finns närvarande i socialtjänstens alla verksamheter i form av en medvetenhet om anhöriga och en tydlighet hur varje verksamhet arbetar rutinmässigt med anhörigperspektivet. Målet är att genom individanpassade insatser förebygga ohälsa i ett tidigt skede, samt underlätta livssituationen för den anhöriga.

Stöd till barn som anhöriga är ett lagstadgat ansvar för hälso- och sjukvården och en viktig uppgift för socialtjänsten, förskola och skola. Verksamheten Barn och ungdom på socialkontoret har det samlade ansvaret för insatser inom socialtjänsten som riktar sig till barn. Stödet kan även komma från skolsköterskor och kuratorer på skolorna. Inom Barn och ungdom dokumenteras i journal insatser som är föranledd av utredning och beslut enligt socialtjänstlagen. Om insatsen sker i den öppna verksamheten förs ingen dokumentation.

Insatser eller aktiviteter kan vara direkt eller indirekt. Indirekt insats är alla insatser som ges till den närstående som har en indirekt effekt på den anhöriga. Exempelvis biståndsbedömda insatser av avlösande karaktär (SoL 4 kap 1 §) eller samordning av insatser. När insatsen är direkt handlar det om att aktiviteter/insatser görs med syfte att stödja den anhörige, exempelvis utbildning för anhöriga, enskilda samtal eller anhörigrupper. Med syftet att vara flexibelt och lättillgängligt så kan anhörigrupper hållas internt i verksamheterna eller läggas ut externt på till exempel föreningar.

2.5 Anhörigkonsulenternas roll

Anhörigkonsulenterna arbetar inom verksamhetsområdena funktionshinder, äldre, socialpsykiatri och missbruk. Anhörigkonsulenterna arbetar under offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Anhörigkonsulenternas insatser kan exempelvis bestå av stödsamtal, anhörigrupper och utbildning till anhöriga. För att underlätta anhörigas tillvaro utformas stödet så individuellt och flexibelt som möjligt.

Stödet är kostnadsfritt, dokumenteras inte och anhöriga har rätt att vara anonyma.

2.6 Vägledande principer

Socialkontoret och omsorgskontoret ska:

- samverka med anhöriga inom alla verksamheter
- samverka mellan verksamheter, till exempel utförare – myndighet

- uppmärksamma om det finns barn som är anhörig
- handläggare kan erbjuda anhöriga att delta i biståndsbedömning om medgivande från den enskilde finns
- ta hänsyn till anhörigas synpunkter vid biståndsbedömning och utförande
- utreda anhörigas behov och informera om kommunens stöd
- hålla regelbunden kontakt med anhöriga och följa upp stödinsatserna
- samverka med sjukvården gällande anhörigfrågor

3. Ansvarsfördelning

3.1 Medarbetare

Alla medarbetare som möter anhöriga i sitt dagliga arbete ansvarar för att uppmärksamma dem och se deras behov och att ge stöd. För anhöriga som har en närstående med bistånd från kommunen har medarbetarna ofta kontakt med anhöriga. Medarbetarna kan genom att se och lyssna in anhörigas behov underlätta för den anhöriga i dennes situation och även vid behov förmedla kontakt vidare till anhörigkonsulenter eller annan stödjande verksamhet.

3.2 Anhörigombud

Anhörigombud är medarbetare utsedd av resultatenhetschef. Ombuden går utbildning som leds av anhörigstöds konsulenter och ingår i nätverk med andra anhörigombud. Ombuden ansvarar för att initiera och hålla i reflektioner med medarbetare där anhörigas situation berörs inom den egna verksamheten. De vägleder i frågor kring hur enskilda situationer med anhöriga kan hanteras på bästa sätt. Ombudens uppdrag är att bevaka att anhörigfrågor uppmärksammas samt att bistå enhetschef med att rutinerna upprättas och följs på arbetsplatsen.

3.3 Handläggare

Handläggare, men även medarbetare som arbetar med uppsökande verksamhet, har en nyckelroll i att inventera och tidigt uppmärksamma den anhöriges behov av stöd. Det handlar om att lyssna in både den sökandes och den anhöriges situation för att försöka hitta gemensamma lösningar som fungerar för alla parter. Det är viktigt att handläggaren är medveten om den anhöriges rätt att ansöka om insatser för egen del och att informera om det. Handläggare ska även underlätta för den anhörige att komma i kontakt med anhörigkonsulenten.

3.4 Anhörigkonsulent

Anhörigkonsulenten ansvarar för att erbjuda ett anpassat stöd till anhöriga. De ansvarar även för att uppmärksamma och vägleda barn som är anhöriga till rätt stödverksamhet. Anhörigkonsulenterna utbildar anhörigombud och är sakkunniga gällande stöd till anhöriga. De samverkar med olika aktörer inom kommunens egen organisation samt andra verksamheter såsom regionen, andra kommuner och föreningar. Kommunens anhörigkonsulenter ska samverka kring marknadsföringskampanjer, event riktade mot medborgare samt att det finns aktuell information tillgänglig för medborgaren.

Anhörigkonsulenternas tjänster är organisatoriskt placerade under den resultatenhet där det är mest lämpligt. I uppdraget ingår ett strategiskt ansvar för att utveckla och följa upp anhörigstödet i linje med nationell utveckling, att omvärldsbevaka samt att förmedla denna kunskap inom kontoren.

3.5 Resultatenhetschef

Ansvarar för att anhörigperspektivet finns levande inom verksamheten med stöd av uppdaterad rutin som är känd av medarbetarna. De utser anhörigombud samt ser till så att medarbetarna får utbildning via anhörigkonsulenten. Resultatenhetschefen ansvarar för att initiera och reflektera tillsammans med ombuden där anhörigas situation berörs inom den egna verksamheten.

3.6 Resultatområdeschef

Ansvarar för att i ledningsgrupper och olika chefsforum informera och följa upp med resultatenhetschefer att riktlinjen om stöd till anhöriga efterlevs.

3.7 Omsorgsdirektör

Omsorgsdirektören är ytterst ansvariga för respektive kontors verksamhet, inklusive stödet till anhöriga och ansvar för att följa upp förvaltningens insatser enligt socialtjänstlagen 5 kap 10 § och att återkoppla till nämnden.

3.8 Ansvariga politiker i nämnder

Respektive nämnd ansvarar för att stöd till anhöriga finns och att kommunen lever upp till socialtjänstlagen 5 kap 10 §.

3.9 Uppföljning av riktlinje

Riktlinjen följs upp av resultatenhetschefer för den enhet som anhörigkonsulenter är organiserade inom varje år och ska redovisas i respektive nämnds årsbokslut. Omsorgskontoret stab är sammankallande för uppföljningen.

Eventuella revideringar av riktlinjerna ska beslutas i respektive nämnd.